

Úvod

Výzkum a vývoj (dále jen VaV) představuje z dlouhodobého časového hlediska jeden z klíčových hybných prvků umožňujících **zvyšování produktivity, ekonomického růstu, zaměstnanosti, udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti společnosti**. Výsledky výzkumu, vývoje a inovací a jejich využití hrají důležitou roli ve všech oblastech dnešní společnosti.

Efektivní alokace finančních a lidských zdrojů v této oblasti se však neobejde bez znalosti charakteristik jeho vývoje a současného stavu, a proto hrají **spolehlivá statistická data** o VaV důležitou roli pro určování priorit a směřování budoucích politik v této oblasti.

Český statistický úřad (dále jen ČSÚ), v souladu s výše uvedenými potřebami, sleduje charakteristiky VaV pomocí přímého statistického šetření. Toto šetření se provádí v ČR od roku 1995 prostřednictvím **Ročního výkazu o výzkumu a vývoji (VTR 5–01)**, který je součástí **Programu statistických zjišťování**. Tento program je stanoven a zveřejněn vyhláškou ČSÚ podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

Dlouhodobým cílem ČSÚ je vytváření komplexního obrazu o rozvoji VaV v České republice statistickými nástroji, informacemi a analytickou činností v kontextu dalších makroekonomických a strukturálních ukazatelů.

Roční šetření o VaV přináší podrobné poznatky o stavu **lidských** a vynaložených **finančních zdrojích** ve všech subjektech podnikatelského, vládního, vysokoškolského a soukromého neziskového sektoru provádějících VaV jako svoji hlavní či vedlejší ekonomickou činnost na území České republiky v příslušném kalendářním roce. Mezi základní charakteristiky VaV zjišťované v tomto šetření patří **počet osob pracujících ve VaV** (zaměstnanci VaV) podle pracovní činnosti, vzdělání, pohlaví, věku či národnosti a **výše výdajů za provedený VaV** podle druhu výdajů a zdrojů jejich financování.

Sběr údajů o lidských a peněžních vstupech určených pro VaV aktivity, respektive zabezpečení těchto ukazatelů, je na základě **Prováděcího nařízení Komise (EU) č. 995/2012**¹ o tvorbě a rozvoji statistiky Společenství v oblasti vědy a techniky **povinné** pro všechny státy EU. Sběr těchto údajů probíhá podle mezinárodních standardů a doporučení uvedených ve **Frascati manuálu**², který slouží jako hlavní příručka pro harmonizovaný sběr ukazatelů v oblasti VaV používaná nejen v zemích EU a OECD, ale na celém světě.

Výsledky z Ročního šetření o VaV se **využívají** na národní úrovni především k zabezpečení statistických údajů potřebných pro **výkon státní správy** v oblasti výzkumu, vývoje a inovací (*např. pro potřeby Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2009 až 2015 a její aktualizace do roku 2020*) a od roku 2013 prostřednictvím **kapitalizace výzkumu a vývoje**³ i k propočtu úplných sestav makroekonomických ukazatelů v rámci Ročních národních účtů.

Údaje z tohoto šetření slouží i pro hodnocení **dalších strategií** České republiky jako je Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020 nebo Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie).⁴

Oficiální statistická data z této oblasti jsou zároveň nepostradatelná pro mezinárodní srovnání. Kromě národních potřeb jsou tak tyto údaje využívány i pro potřeby **Evropské unie** např. v rámci Strategie Evropa 2020 a její stěžejní iniciativy **Unie inovací**⁵ a dalších mezinárodních organizací, zejména **Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)** např. v rámci její **Inovační strategie**⁶.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0995&from=CS>

² V říjnu 2015 byla vydána 7. edice tohoto manuálu, která je revizí předchozí edice z roku 2002. Více viz: <http://oe.cd/frascati>

³ http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.avizo_revize?id=2014_C1

⁴ <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/ris3-strategie-cr>

⁵ http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

⁶ www.oecd.org/innovation/strategy

Cílem této publikace je seznámení čtenáře s hlavními zjištěními a podrobnými datovými výstupy pocházejícími z **Ročního šetření o výzkumu a vývoji (VTR 5-01)**, které proběhlo na území České republiky v roce 2015 za referenční rok 2014 u 2 630 subjektů provádějících VaV činnost.

Publikace je rozložena do několika částí. Na začátku publikace se nachází **metodická část** zaměřená na základní informace o šetření a užití metodice. V této části jsou soustředěny definice základních pojmů statistiky VaV a vysvětlení jednotlivých zjišťovaných ukazatelů, včetně jejich charakteristik a používaných třídění. Seznámení se s metodickou částí této publikace je nezbytným předpokladem pro správné pochopení a interpretaci publikovaných dat v dalších částech. Za metodickou částí následuje krátké **textové shrnutí základních zjištěných údajů**, které je doplněno dvěma souhrnnými tabulkami s přehledem základních ukazatelů VaV jak za Českou republiku (údaje za roky 2005 až 2014) tak i v porovnání s vybranými státy EU a světa (údaje za rok 2014).

Tabulková část, která je jádrem celé publikace, přináší na 123 tabulkách velmi podrobné statistické údaje o stavu VaV v České republice v roce 2014. Oproti předchozím rokům došlo **k zpřehlednění** tabulek jejich přeskupením **do 3 hlavních oddílů** (Ukazatele VaV za Českou republiku celkem, Ukazatele VaV za podnikatelský sektor, Ukazatele VaV za vládní a vysokoškolský sektor). V rámci jednotlivých oddílů jsou tabulky dále přehledně řazeny do jednotlivých pododdílů (subjekty a pracoviště VaV, zaměstnanci VaV, výzkumní pracovníci, výdaje na VaV a náklady na nákup služeb VaV). Ve srovnání s loňskou publikací došlo v rámci mnoha tabulek k podrobnějšímu rozpracování struktury sledovaných ukazatelů.

V případě podnikatelského sektoru byly poprvé u některých tabulek **nově přidány** podíly ukazatelů VaV na vybraných ekonomických ukazatelích (např. podíl výdajů na VaV na přidané hodnotě vytvořené v jednotlivých odvětvích nebo podíl zaměstnanců VaV na celkovém počtu zaměstnanců). V tabulkové části přibýlo i několik nových tabulek s údaji o nákupech a v případě vládního a vysokoškolského sektoru i prodejích **služeb VaV**. Na tyto údaje je třeba nahlížet s rezervou a brát je za experimentální, neboť jsou zjišťovány krátce (od roku 2013) a teprve následující roky dokážou s jistotou odhalit případné nesrovnalosti.

Za tabulkovou částí nalezne čtenář množství **grafických příloh**. Dovolíme si upozornit jen na některé z nich. První část příloh přináší tabulky a grafy se základními ukazateli VaV včetně poměrových ukazatelů (podíl na HDP, na zaměstnaných celkem atd.) v časové řadě od roku 2005 do roku 2014.

V příloze s přehlednými **kartogramy** naleznete údaje o zaměstnancích a výdajích na VaV **v krajích ČR**. Součástí této přílohy jsou i dva kartogramy, které poskytují přehled o zaměstnancích VaV a výdajích na VaV v podnikatelském sektoru v členění na úrovni jednotlivých **okresů**.

Kromě údajů za ČR je součástí publikace rozsáhlá tabulková příloha s mezinárodním srovnáním. Údaje pro mezinárodní srovnání uvedené v této publikaci vychází primárně z databáze Eurostatu⁷. Některé údaje byly převzaty z publikace OECD: *Main Science and Technology Indicators 2015/1*⁸.

Součástí této publikace jsou především údaje za rok 2014, pokud Vás zajímají podrobné údaje o VaV v časových řadách, dovolíme si Vás odkázat na naše internetové stránky. Na odkazu https://www.czso.cz/csu/czso/statistika_vyzkumu_a_vyvoje naleznete velké množství tabulek s údaji o VaV na území ČR v letech 2005-2014.

Věříme, že Vám statistické údaje obsažené v této publikaci poskytnou řadu cenných informací. Pokud máte jakékoliv otázky nebo poznámky k zveřejněným údajům, prosím, neváhejte nás kontaktovat. Zároveň uvítáme jakékoliv Vaše náměty na vylepšení našich statistik.

Na závěr nám dovoluňte poděkovat všem zaměstnancům ČSÚ, kteří se podílejí na přípravě a zpracování ročního šetření o výzkumu a vývoji VTR 5-01. Velký dík patří též našim respondentům, bez jejichž zodpovědného vyplnění výkazu se neobejdeme.

Kolektiv autorů

⁷ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/data/database>

⁸ <http://www.oecd.org/sti/msti.htm>